

פתאום קם משורר

במלאות 60 שנה לאמיר גלבו

מאת משה דור

אדם יש לו בחייו משוררים. במרוצת הימים נעשים משוררים אלה פרקים במסכת חייו, שורות דימויים, תמונות, צבעים וצלילים. הואיל והזמן יש לו אמות-מידה ומהירויות ופנים הרבה, יש ואירוע מסויים מזדהה עם משורר או עם שורה ותמונה של משורר, ואין זה משנה מתי התרחש האירוע. בצו האלכימיה של הזמן הוא עולה בקנהו של היוצר.

הירקון הוא נהר-ילדותי. בביוגרפיה שלי נודעת לו משמעות, החורגת מעבר לאריתמטיקה של רחבו, עוצמת זרמיו, הצמחיה הגדלה לחופיו והדגה השורצת במימיו. ובתחנה אחת של הביד-גראפיה נקנתה לירקון שלי השורה הבאה: „איככה זה הפך שטפו של הירקון כולו / זהב!“ אמיר גלבע כתב את השורה הזאת.

אמיר גלבע מלאו ששים. אין לי כוונה כלשהי לסקור את מיכלול שירתו, אף לא לנתח ניתוח מלומד את רבדיה. יש עם לבי לכתוב אי-אילו מלים של ברכה, של תודה, מלים פרטיות בעולם לא-פרטי. בזכות הזהב. בזכות הצבעים האחרים. „כחולים ואדומים“.

ודאי, אמיר גלבע כתב שירים יפים רבים גם מהלאה לכחולים ולאדומים ולאותו בוקר בלתי-נשכח. אבל אני זוכר לו דווקא את אבן-הדרך הזאת בדברי-ימי שירתו, וחמוש בזכות האנוכית של אהבת-הקורא, מבכר אני להתעכב אצלה. ככה אני חוזר אל ראשית שנות החמישים. מתחילים להתעצב מה שלימים ייודעו בשם „משוררי שנות החמישים“, ובהתאגדם מסביב ל-כתב-עת קטן, דל, נסיי לפחות מבחינת ההופעה של כל גליון, הם קושרים מלחמה ומשליכים עוגן. אמיר גלבע נמנה — על-פי הכרונולוגיה ה-ביקורתית — עם דור קודם, שעליו קמים הבאים מקרוב; אבל הוא מן הבודדים שבקרבת הדור הוא, שהמורדי הצעירים מוצאים לשון משותפת עם שיריו. הוא „מגוייס“ — אבל איזה גיוס נהדר הוא זה, גיוס של רוחב-היריעה, פורק עול, עצמאי, בוסר בכלליהם של פוליטרוקים. והוא כה משוחרר מכבליה של אסכולה, שיש וחבריו יונקים ממנה עד-דלא-ידע — פיוט פרוזאי ופרוזה פיוטית, השד יודע כיצד מגדירים אותו, שמסרב לקבל הגדרות. מחובר הוא בטבורו אל זמנו ואל מקומו, ובה-בעת זורמים בחבל-הטבור הזה כוחות איתנים כאלה, לשד ועסיס מפעפעים כל-כך, שהזמן ר-המקום אינם יודעים בלייה. „אחי חזר מן השדה / בבגד אפור. / ואני חששתי שמא חלומי יתבדה / והתחלתי מיד את פצעיו לספור. / ואחי שותק. // אחר חיטטתי בכיסי הסגין / ומצאתי אספלטית שיבש כתמה. / ובגלוייה שחוקה את שמה / תחת לציד של פרגים. / ואחי שותק. // אז התרתי את הצרור / והוצאתי חפציו, זכר אחר זכר. / הידד, אחי, אחי הגיבור / הנה מצאתי אותותיך! // הידד, אחי, אחי הגיבור / אשר גאוה לשמך! // ואחי שותק. / ואחי שותק. // ודמו מן האדמה זועק.“ (ההדגשות במקור).

השיר הזה תקף לכל מלחמות ישראל. בימים ההם היו מתקיפים אותו בעלי-תריסין על שום שאיננו מובן. לא אהבו אותו, נדמה לי, „השמרנים“, ומהססים היו (כיצד אוכלים אותו, בינינו לבין עצמנו?), „המתקדמים“. לנו לא היה בלתי-מובן. להיפך, בשיריו נפתחו לנו חלונות אל מרחבי נופים, פיסיים ואנושיים. עמד בהם אור גדול. רוח גדולה טלטלה את ענפיהם. חשנו כיצד ההיים גועשים בנחליו, דוהרים על-פני ה-סלעים, באהבה ובחימה וביאוש, נחבטים ונפצעים ושותתים דם, ומוסיפים לרוץ. היתה בו שמחה עצומה. והיה בו עצב ענקי. ואף זה — בני נפילים. וכך הוא שר הולדת: „הגשם חלף. // והוא עוד מגנות ומעצים /

מוזר באוזניי / ומכסה על ראשי / בהינומה כחל-חלת. // אשריך, אלוהיי / ברשתך נצוד הילד. / הנה אקריב עלה אל עלה / ואראה איך מכסה עלה על עלה / ומתמזגים הרסיסים. / ואקרא לכלולות משמי / את הסיסים. / וכל חלוני אעטר עציצים. // אשריך, אלוהיי / ברשתך נצוד הילד. / אני פוקח את עיני — / אדמתי רחבה מאוד / וכולה מיקשה / של פטורי ציצים / ירוקים. // הו אלוהיי, איך היינו חבוקים!“

ואותה יד, המציירת על לוח כה רחב, ובקשת-גוונים שכזאת, יודעת להביא לעולם, במצומצם נורא, את תמצית הטראגדיה של עמו, במצומצם נורא ובממד אישי מאין כמוהו: „אם יכפר עמי לרוצחי עמי ולא תהי כפרה לעמי. // אמי, אמי!“

שתי שורות. „שיר לעולם“. זה השם. ולא רק השם — גם המהות, וגם תוחלת-הזמן. האם מותר לומר כן? כבר עכשיו, במרחק של כעשרים וחמש שנות-קאלנדאר? סבורני שמותר, מפני — לפחות לדידי — שנות-הקאלנדאר הן, במקרה זה, שנות אור וחושך.

בראדיו שומעים, לעתים קרובות, את „שיר בבוקר בבוקר“ שלו, מפי זמרים, עם מנגינה. יש בי, פעמים הרבה, רגש אי-נחת בהקשיבי לנסינות להלחין שירה, נסינות שלא תמיד ה-השראה הכנה עומדת מאחוריהם, אלא העידוד-מלמעלה (ועם כל הכוונות הטובות, כמובן). לא בנדון. כי במקרה הזה מתבקש שיזמרו את השיר, שיהיה לשיר-עם, מפני שהוא נולד ברגע של חסד, ברגע של שיכרון יפה וצלול שזרם ב-עורקיו של עם ישיש ומיוסר שלפתע הביט בעיניים צעירות וראה: הנה הנצה התקווה. מפני שזהו, שוב, מופת של הפרט והרבים שהיו לאחד. למה יפלל עוד משורר בחלומותיו הקודחים, על משכבו בלילות דווי ומורא ואושר, בלולים ומטורפים? כי מפיו ייצא הדיבר אשר בכוחו יגאלו ששים דיבוא ממצרים, ובו יישבעו, ואיש איש, כקטן כ-גדול, יחוש כי זהו הדיבר שלו, ורק שלו, וכך היה מעולם:

„פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת / ולכל הנפגש בדרכו קורא הוא שלום. / דגנים עולים מול פניו מבין חריצי ה-מידרכת / וניחוחות לראשו מדיפים עצי איזדרכת. // הטללים רוססים והרים ריבוא קרניים — הם יולידו חופת-שמש לכלולותיו. / והוא צוחק גבורת דורות מן ההרים / ונכלמות משתחוות המלחמות אפיים / להוד אלף שנים מפכות במיסתרים. / אלף שנים צעירות לפניו — / כפלג צונן. / כשיר רועים. / כענף. // פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת / ורואה כי חזר האביב כמו הוריק שוב אילן מן השלכת.“